

§ 1 En tillfällig covid-19-lag

*En tillfällig
covid-19-lag*

Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU23
En tillfällig covid-19-lag (prop. 2020/21:79)
föredrogs.

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras trots att det varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det skulle behandlas.

Anf. 1 DAG LARSSON (S):

Herr talman! Den här debatten hade jag inte alls sett framför mig när jag blev vald till riksdagsledamot i det senaste valet. Jag hade sett framför mig att merparten av min kraft och tid skulle få ägnas åt att diskutera sociala välfärdsreformer och annat viktigt, men i stället har mycket av riksdagens och min tid under året upptagits av att diskutera ett dödligt hot, en pandemi.

Så här långt har ungefär 10 000 människor avlidit i vårt land, och en halv miljon människor har blivit smittade av pandemin. Jag känner mycket stor oro för Sveriges situation och för vad som kan ske de kommande månaderna. Den oron förstärks av vad man kan se i vår omvärld. I Storbritannien varnar landets regering för att sjukvården kan kollapsa inom 20 dagar. Dödstalen stiger i en lång rad europeiska länder och även i USA.

Många sätter sitt hopp till de kommande vaccinerna och tror att de kommer att vara den enkla vägen ut ur pandemin. Jag är rädd för att det kommer att bli mycket, mycket värre innan vaccinerna kommer att bita ordentligt och att vi kommer att stå inför stora och svåra utmaningar under de kommande månaderna. Därför vill jag säga att det som nog kommer att hjälpa oss mest under den kommande tiden inte är vaccinet utan handhygien och att hålla distans. Det kommer att vara det viktigaste som vi kan göra just nu.

Så här långt har vi arbetat mycket med frivilliga rekommendationer. Under våren förra året kunde vi se att folk följde de frivilliga rekommendationerna till stor del. I dag kan vi se att de biter allt mindre. Vi har jobbat med en temporär smittskyddslag som vi hade i våras. Vi har jobbat med de lagar som finns, och det märks alltmer att de inte är tillräckliga. Det märks ute i vår vardag.

Själv är jag stockholmare, och jag pratar ofta om Stockholm, vilket jag får en hel del kritik för. Men jag tror att vi alla jobbar utifrån den verklighet där vi själva bor och verkar.

I min hembygd är Globen stängd medan köpcentrumen runt omkring är öppna och överfulla av folk. Min favoritkrog i Stockholm, Pelikan – för övrigt en fantastisk krog – har stora svårigheter att överleva eftersom lagstiftning, restriktioner och annat gör att man inte får tillräckligt mycket kunder. Den står nästan tom och övergiven. Men bara ett par hundra meter därifrån finns Friskis och Svettis anläggning, som är helt överfull av människor som trängs och svettas.

Nuvarande lagstiftning är inte tillräcklig om vi ska kunna undvika trängsel. Det är av det skälet som regeringen har tagit fram ett förslag till ny, tillfällig pandemilag. Den kommer att ge regeringen och myndigheterna mycket bättre redskap att ingripa, göra bra tillämpningar och införa tillräckliga restriktioner för att just begränsa trängsel.

Sedan finns det faror och risker. Vi ger i det här läget regeringen och myndigheterna vittgående maktbefogenheter. För mig är det viktigt vad konstitutionsutskottet har sagt. Konstitutionsutskottet har ändå konstaterat att detta är rimligt och ligger inom grundlagens ramar, och det betyder oerhört mycket. Det betyder också mycket för mig att det i propositionen klart och tydligt framgår att regeringen måste återvända till riksdagen inom en vecka när det gäller mer långtgående restriktioner. Jag tror att det är en förutsättning för att det här ska fungera.

Herr talman! Eftersom vi ändå befinner oss i en kammare full av partipolitiker skulle man kunna tänka sig att covid-19 skulle kunna vara ett slagfält för partipolitik. Jag tycker inte att det är det. Jag tycker att riksdagens partier så här långt har visat stort ansvar, och jag tycker att partierna i socialutskottet har visat stort ansvar.

I socialutskottet har partierna mött regeringsföreträdare och myndighetsföreträdare och resonerat hela vägen om hur vi ska bekämpa pandemin. Det har funnits en mycket bred och stor samsyn om vilka åtgärder som är lämpliga. Jag tycker att det är en styrka för svensk demokrati att vi inte ägnar oss åt partipolitiskt spel när vi möter denna allvarliga samhällskris utan att vi i stället tillsammans försöker göra det som är det bästa för vårt land i denna svåra situation.

I dagens proposition finns det mycket stor enighet om nästan allt. Det finns dock ett förslag till tillkännagivande under punkt 3 som mitt parti inte tänker ställa sig bakom, och det beror på att vi tycker att det är att slå in en öppen dörr. Det handlar om ekonomisk ersättning till dem som drabbas av eventuella restriktioner, och det står i tillkännagivandet att det ska vara en huvudregel att de ska ersättas. Vi tycker att detta är att slå in en öppen dörr.

Vi menar att dessa principer slogs fast redan den 17 december i samband med att riksdagen då gjorde ett tillkännagivande. Jag vet att man på Regeringskansliet arbetar för fullt för att hitta metoder och vägar för att kompensera de verksamheter, löntagare och företagare som drabbas av restriktioner.

När man håller på med den här typen av frågor är det lätt att vara efterklok. Vi politiker, herr talman, har ibland en tendens att tala om att allt hade blivit mycket bättre om man hade gjort på ett annat sätt för några månader sedan. Jag kan konstatera att allt hade varit mycket bättre om vi

hade haft en krislagstiftning för fredstida kriser och katastrofer på plats. Jag kan konstatera att det hade varit mycket bättre om vi inte hade avvecklat Apoteksbolagets läkemedelslager. Jag kan konstatera att allt hade varit mycket bättre om vi hade haft nationella beredskapslager för skyddsutrustning och annat.

Jag kan konstatera att allt hade varit mycket bättre om vi hade haft en tillfällig pandemilag på plats tidigare. Men jag kan också konstatera att alla partier bär ett ansvar för att så inte är fallet, och alla bör ägna en stund till efterkloka tankegångar kring detta.

Det fanns inget parti som under den tidiga våren tyckte att man skulle ha en ny, tillfällig pandemilag. Det parti som först förde fram det kravet var Centerpartiet, som förtjänar en eloge för detta. Om jag minns rätt skedde det i slutet av sensommaren eller början av hösten. Men tidigt i våras var det kraven på en ny krislagstiftning det som var gällande i vårt land.

Efterklosheten finns där. Det ska vi vara medvetna om. Jag tror att vi kommer att behöva mycket utvärderingar, och jag ser redan nu på Coronakommissionens första rapport att det finns slutsatser att dra om hur äldreomsorgen ska se ut i vårt land framöver. Men så här långt yrkar jag bifall till socialutskottets förslag och till Socialdemokraternas reservation under punkt 3.

Anf. 2 CLARA ARANDA (SD):

Herr talman! Låt mig inledningsvis säga att Sverigedemokraterna välkomnar att regeringen nu har lagt förslag om ny lagstiftning som rättslig grund för fortsatta restriktioner.

Coronapandemin har inneburit svåra konsekvenser för vårt samhälle, och förlusterna har varit många. I den svåra tid som vi nu upplever måste vi agera rationellt. Vi måste göra allt som står i vår makt för att rädda liv och förhindra mer lidande.

Vår utgångspunkt är och har under hela pandemin varit att ta ansvar. Vi vill givetvis underlätta beslut som skapar utrymme för mer träffsäkra åtgärder, och därför ser vi också behovet av en tillfällig covid-19-lag.

Vi kan konstatera att Sveriges avsaknad av undantagslagar som skulle möjliggöra en betydligt mer effektiv hantering av en samhällskris skiljer oss från många andra länder. De restriktioner som regeringen hittills har infört, primärt med stöd av delegationsbestämmelser i ordningslagen och alkohollagen, har inte varit tillfredsställande, vare sig sett till träffsäkerhet i förhållande till effekten på smittspridningen eller för den delen ur ett konstitutionellt perspektiv.

Möjligheterna att begränsa allmänna sammankomster och offentliga tillställningar med hjälp av ordningslagen är minst sagt trubbiga, eftersom åtgärderna träffar en snäv del av de mötesplatser där risk för smittspridning finns.

Trängsel i kollektivtrafik, inom handel eller vid olika slags arrangemang som sker i privat regi träffas inte av de befintliga begränsningarna. Samtidigt har vi kunnat bevittna hur restriktionerna i stället har slagit oproportionerligt hårt mot enskilda näringar och andra samhällsgrenar. Det är inte hållbart.

De grundlagsskyddade demokratiska rättigheterna mötesfrihet, yttrandefrihet och demonstrationsfrihet speglas i hög grad av bestämmelser om

allmänna sammankomster. Det blir därför, minst sagt, en anmärkningsvärd ordning när grundlagsskyddade sammankomster, som manifestationer eller politiska möten, är mer strikt begränsade än exempelvis privata fester.

Herr talman! Själva syftet med att tillämpa restriktioner måste vara att rädda liv och att minska belastningen på vår sjukvård, som för närvarande är mycket hårt ansträngd.

Vi menar att de beslut om restriktioner som fattas måste kunna anpassas. Åtgärderna ska därmed tillämpas i sammanhang där de gör mest nytta utifrån ett smittskyddsintresse. Det är också viktigt att ta särskild hänsyn för att i största möjliga mån kunna skydda de samhällsgrupper som riskerar att drabbas allra hårdast av pandemin.

Förutom tydlighet och träffsäkerhet behöver rätten till kompensation för enskilda som drabbas negativt ekonomiskt av beslut som fattas med anledning av denna lag tydliggöras. Jag är glad över att en majoritet av utskottets partier delar den uppfattningen.

Sverigedemokraterna vill också understryka vikten av att de beslut som fattas med befogenheter som tillfälligt delegeras till regeringen och de avvägningar som görs av regeringen så snart som möjligt ska underställas riksdagens bedömning och kontrollmakt.

Fortlöpande information om framtagandet av nya föreskrifter och planerade åtgärder är också en väsentlig del, och vi ser positivt på att vi har nått bredare samförstånd även i den frågan.

För oss sverigedemokrater är barnets bästa alltid en central utgångspunkt. Därför är det helt grundläggande för oss att föreskrifter eller beslut som påverkar barn alltid ska ta hänsyn till vad barnets bästa kräver.

I smittskyddslagen finns det bestämmelser som innebär att barnets bästa särskilt ska beaktas när det gäller åtgärder som rör barn. Vi menar att det finns givna skäl att överföra smittskyddslagens bestämmelse om hänsyn till barnets bästa till den tillfälliga covid-19-lagen.

I smittskyddslagen finns också, sedan tidigare, andra villkor för smittskyddsåtgärder som meddelas enligt smittskyddslagen. Åtgärder ska bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet. Det vetenskapliga underlaget avseende covid-19 förbättras ständigt. Vi anser inte att det finns skäl att göra avsteg från principen om att ställa krav på att tillgänglig kunskap ska utgöra beslutsunderlag för åtgärder som vidtas för att möta den pågående pandemin.

Vi har i dag ingen säkerställd kunskap om hur situationen kommer att utveckla sig framöver. Den genetiska utvecklingen av smittan, effekterna av vaccineringskampanjen och flera andra delar kan påverka behovet av restriktioner och förändrade bemyndiganden. Därför anser vi det vara ytterst relevant att förkorta giltighetstiden för lagen till utgången av maj 2021, så att riksdagen får möjlighet att pröva en förlängning av covid-19-lagen utifrån de behov som är aktuella vid just den tidpunkten.

Med det sagt vill jag ställa mig bakom Sverigedemokraternas reservation, det vill säga reservation nummer 1.

Anf. 3 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman och ledamöter! Jag vänder mig till alla er inom vård och omsorg som sliter när smittspridningen återigen har ökat och till alla andra som fortsätter att sätta sina liv på paus, särskilt alla 70-plussare som länge

har fått hålla sig undan och som inte har fått närma sig sina barn och barnbarn.

Pandemin sliter psykiskt på oss alla, inte bara i Sverige utan i hela världen. Nu måste smittspridningen ned. Nu måste färre läggas in på sjukhus. Nu måste färre dö, helt enkelt.

När vi alla – eller de som vill – förhoppningsvis har vaccinerat oss i slutet av juni ska vi veta att vi gjorde allt för att förhindra smittspridning. Det ska vi veta både som individer och som samhälle. Det handlar om oss som kollektiv, om hur vi betar oss, när det gäller om vi ska stänga eller öppna, herr talman.

Den andra vågens intensitet, som vi nu lever under, var det få som hade grepp om under sommaren och den tidiga hösten. Det hade man inte i Europa och inte heller i Sverige. Men regeringen skulle ha kommit med denna proposition tidigare, kanske redan i oktober, för att säkra upp under en eventuell andra våg och för att ha hängslen och livrem. De snabba puckarna gynnar ingen, anser vi.

Men jag anser att väldigt få hade en tanke på att intensiteten i den andra vågen skulle vara så stor. Inte ens Centerpartiet har i sitt mycket bra utskottsinitiativ en rad om en andra våg. Och Björn Olsen, överläkare och professor i infektionssjukdomar, säger så här den 5 oktober i Expressen: Nej, jag tror inte att det är en andra våg. Det har vi sagt länge, och det blir inte någon.

Herr talman! Nu när pandemilagen kommer är det regeringens dåliga framförhållning och beredskap som bidragit till att tidsfristen för remissinstanser kraftigt förkortats. Det har också försvårat för oss i oppositionen att fördjupa oss i vilka konsekvenser den föreslagna lagstiftningen kan få för ett samhälle i stort.

Hanteringen ställer väldigt stora krav på löpande uppföljning av lagen. Vid eventuellt behov av ytterligare lagstiftning – det har vi ingen aning om i dag – på grund av ökad smittspridning bör regeringen involvera oppositionen i ett mycket tidigare skede av processen. Då får man en bättre grund att stå på.

Herr talman! För Vänsterpartiet är det extremt viktigt att en ny covid-19-lag används med en väldigt stor försiktighet. Lagen och bemyndigandena bör enbart användas när inga andra tillgängliga åtgärder har visat sig tillräckliga. Alla förslag till inskränkningar av människors rörelsefrihet måste vara tidsbegränsade och proportionella. Därför välkomnar vi att regeringen har förkortat giltighetstiden till sista september i år – det är väldigt bra.

Ju mer samhället stänger ned, desto mer berörs folkhälsan. Flera studier som har gjorts i Sverige och i världen visar hur barn och unga drabbas när parker, badhus, fotbollsplaner och skolor stängs. Speciellt barn som har det jobbigt hemma drabbas väldigt hårt. Därför måste barnperspektivet in i detta. Om stranden, lekparken och grönområdet i ett visst område helt stängs kan det leda till att personer med begränsade resurser och utan tillgång till bil blir fast i sina hem utan möjlighet till lek, rekreation och motion.

Vänsterpartiet ser även problem med hur ett sådant här förbud – det kan handla om att man ska stänga en parklek – ska kontrolleras och efterföljas. Och vem inom området kan anses vara straffansvarig?

Vi vill också framhålla att tillämpningen av lagen, om den används fullt ut, kommer att få mer negativa och mer långtgående konsekvenser för ekonomiskt utsatta grupper i samhället. Personer som lever trångt drabbas hårdare när aktiviteter och sociala mötesplatser stängs ned – så är det. De har inga sommarstugor som de kan resa till.

Det är viktigt att de föreskrifter och beslut som meddelas med stöd av lagen inte gäller längre än vad som är absolut nödvändigt. Vänstern anser därför att giltighetstiden för de föreskrifter och beslut som meddelas med stöd av lagen bör regleras och omprövas kontinuerligt.

I propositionen föreslås även att vissa av regeringens föreskrifter som meddelas med stöd av den nya lagen inom en vecka ska, genom proposition i varje enskilt fall, underställas riksdagens prövning. I likhet med ett stort antal remissinstanser vill Vänsterpartiet att den tiden ska förkortas till omgående. Jag vill därför lyfta reservation 2, herr talman.

I propositionen föreslås att regeringen ska få meddela föreskrifter om förbud mot att samlas i ett sällskap av en viss storlek på platser dit allmänheten har tillträde. Låt oss säga att jag har picknick i Hagaparken med tio personer. Sådana föreskrifter ska inte innebära ett förbud som omfattar sällskap av personer som tillhör samma hushåll. De måste alltså vara släkt med varandra eller bo ihop.

Detta blir väldigt förvirrande. Någon ska gå runt på platsen och kontrollera släktskapet. Vänsterpartiet delar inte regeringens bedömning av de integritetsrisker som kan uppstå när tillsynsmyndigheten ska klargöra vilka relationer olika personer har till varandra för att kunna bedöma om en sammankomst är befogad eller inte. Det är därför vi vill ta bort 12 §, förbud mot att samlas i ett sällskap av en viss storlek, precis som Folkhälsomyndigheten och Lunds universitets fakultetsnämnd vill göra, enligt remissvaren.

Avslutningsvis vill vi lyfta frågan kring faran med ett muterat virus som vi ser specifikt inom djurindustrin. I vårt grannland Danmark upptäcktes exempelvis under det gångna året muterat covid-19-virus hos minskar inom pälsindustrin.

Nu kommer rapporter om att pälsindustrin i Danmark vill flytta till Sverige. Man vill alltså ta djuren över gränsen. För Vänsterpartiet är det centralt att man har total koll på den här typen av djurhantering så att man snabbt kan stänga ned.

Jag hoppas, herr talman, att vi slipper använda den här lagstiftningen, att vi i stället för att stänga ned till slut kan öppna upp teatrar och musikställen, gå på krogen och göra allt det som vi är vana att göra. Jag hoppas att våra stora attraktioner Gröna Lund och Liseberg kan öppna och att vi kan åka till Astrid Lindgrens värld i sommar. Jag hoppas att vi kan bada och träna.

Men det hänger på oss. Det handlar om hur vi betar oss, ingenting annat. Vi måste hålla ut de här fem månaderna tills vi har fått vaccin. Och även efter det måste vi ha vissa restriktioner gällande vårt beteende, för det är ett undantagstillstånd vi lever i.

Jag yrkar bifall till reservation 2. Jag yrkar även bifall till reservation 3, som vi står bakom tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Anf. 4 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP):

Herr talman! När covid-19 upptäcktes i Wuhan för ungefär ett år sedan fanns det all anledning för hela världen att spetsa sina öron och göra sig beredda. Vi lever nämligen i en transnationell värld, där ett flyg från ett land till ett annat kan ta med sig en smitta som covid-19.

Vi har också sett att covid-19 snabbt spred sig över världens alla länder. Vi fick en pandemi, och i dag har 9 262 personer för många gått bort i vårt land: en morfar, en vän, en partner, ett barn. Runt om i världen har 1,9 miljoner människor i dag fått sätta livet till.

Det stannar inte här, för vi ser att smittan sprider sig som en löpeld över vår värld, och vi måste i varje land och i varje samhälle göra allt vi kan för att begränsa smittan.

I dag kan vi glädjas över att det har kommit fram ett vaccin. Det är vår ljuspunkt i tillvaron. Det kommer att hjälpa oss på vägen, men det kommer att ta tid och det kommer inte att nå hela vägen. Vad vi måste fortsätta att göra är att jobba hårt med att hålla avstånd, lyssna på råd och fortsätta att minska smittspridningen.

Herr talman! När pandemin slog till i vårt land saknade Sverige den beredskap som vi borde ha haft. Vi saknade de lagar som vi kanske hade behövt använda mycket tidigare än i dag.

Det är bra att regeringen nu har bestämt att man tillsätter en parlamentarisk kommitté, där alla partier ska representeras, för att grundligt gräva i hur man inför framtiden ska kunna ha en bättre lagstiftning för civila kriser. Vi står väl rustade när det är krig eller krigsfara, men vi har saknat lagar för en situation som den vi befinner oss i i dag.

Herr talman! Regeringen har gjort jättemycket sedan vi fick veta att covid-19 hade kommit till vårt land. Man har ersatt personer som har tagit skada, personer som har blivit arbetslösa och företag som det inte har gått så bra för på grund av smittspridningen. Man har hjälpt personer som har blivit sjuka.

Det här måste vi såklart fortsätta att göra också under den tillfälliga covid-19-lag som vi diskuterar här i dag. Men det ska naturligtvis, som tidigare, ske inom ramen för det budgetsamarbete och det budgetarbete som vi har.

Herr talman! Det är långtgående steg som regeringen kan vidta med den nya lag som ligger på riksdagens bord i dag. Den är nödvändig. Vi behöver den. Vi måste göra allt för att minska smittspridningen. Men det är också viktigt att vi jobbar restriktivt med lagen och använder den som det behövs men inte mer.

Lagen är utformad så att man ska kunna hålla öppet där man tidigare inte har kunnat göra det. Till exempel har kulturen och idrotten fått ta en ganska stor andel av arbetet med att minska smittspridningen. Här kommer man att kunna göra mycket mer finjusterade insatser för att man, när smittspridningen har lagt sig lite mer, ska kunna hålla öppet och göra mycket mer på det området. Det är också viktigt att man när smittan skenar ska kunna vidta kraftfulla åtgärder och stänga ned vissa verksamheter och vissa platser tillfälligt för att minska smittan.

Jag är glad att vi nu har den tillfälliga covid-19-lagen på vårt bord. Jag är också glad att vi har ett bra samarbete i socialutskottet och att vi har samarbetat väl partier emellan under hela pandemin. När det är kris är det

viktigt för medborgarnas skull att man samarbetar för att leda landet genom krisen och inte ser stridsfrågorna som de främsta frågorna.

Herr talman! Med de orden vill jag yrka bifall till propositionen och till vår reservation tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Jag yrkar avslag på övriga motioner.

Anf. 5 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! En regering måste kunna ta initiativ och agera under en kris. Det är sedan riksdagens uppgift att besluta om under vilka omständigheter regeringen ska kunna vidta åtgärder men också om hur konsekvenserna ska hanteras för den som drabbas på ett negativt sätt av åtgärderna.

Regeringen har lämnat förslag om en tillfällig covid-19-lag. Den första frågan att ställa sig är: Behövs den?

Kristdemokraternas uppfattning är att vi behöver en pandemilag. De verktyg som regeringen hittills har använt för att begränsa smittspridningen är lagar som används utifrån behovet av ordning och säkerhet ur ett polisiärt perspektiv. Det är ett alldeles för trubbigt verktyg.

Under pandemin behövs i stället en lag som utgår från risken för smitta – en lag som möjliggör åtgärder där trängsel kan uppstå och där det, om det finns skäl och är proportionerligt, kan vidtas åtgärder som träffsäkert kan minska trängseln och därmed också risken för smitta.

Det behöver också finnas principer för när det ska utgå ekonomisk ersättning eller kompensation till näringsidkare och andra som drabbas av åtgärden. Hur den ekonomiska kompensationen sedan utformas och preciseras är en del av sedvanligt budgetarbete som ständigt pågår under pandemin.

Regeringens promemoria, som är grunden för det lagförslag som vi i dag har på bordet, innehöll enbart vaga formuleringar om ekonomisk ersättning. Det var uppenbarligen en fråga som regeringen inte ville blanda ihop med åtgärderna.

Åtgärder och kompensation måste dock hänga ihop, anser vi kristdemokrater. Följsamheten till en restriktion stärks om man vet att det kommer en kompensation till den som tvingas att stänga helt eller påtagligt begränsa sin verksamhet, och följsamhet till restriktioner är viktigt.

Herr talman! Pandemin kräver många offer. Det handlar om dem som drabbas av sjukdomen liksom om dem som har drabbats av sjukdomen och sedan lever med sena effekter som kan vara långvariga och som påtagligt försämrar deras liv. Hälso- och sjukvården gör ett storartat arbete med att ge vård till dem som har drabbats av covid-19, och även om jag är glad att allt fler som drabbats av sena effekter nu får vård och rehabilitering behöver mer göras för just dessa patienter.

Men pandemin kräver fler offer. Företagare ser sitt livsverk gå om intet, anställda varslas och måste kanske till slut sägas upp – allt beroende på konsekvenserna av covid-19.

Ekonomisk ersättning måste därför vara huvudregel när det offentliga, staten, beslutar om åtgärder för att minska smittan. Sedan behöver ersättningen anpassas efter åtgärd och situation och hanteras i extra ändringsbudgetar på sedvanligt sätt.

Herr talman! Jag är glad att regeringen delvis lyssnade till de synpunkter som vi kristdemokrater lämnade på promemorian respektive lagrådsremissen och att regeringen i den proposition som riksdagen i dag be-

handlar med anledning av pandemilagen har tydliggjort att man avser att redovisa hur man ser på ekonomisk ersättning. Men det räcker inte.

Det tillkännagivande som vi har fått en majoritet för i utskottet är därför viktigt, och det innebär att riksdagen anser att ekonomisk ersättning ska vara huvudregel. Det innebär att så snart regeringen vidtar åtgärder utifrån pandemilagen uppmanas man att utöver redovisningen av hur man ser på ersättningar till dem som drabbas också redovisa hur man tänker göra utifrån att ersättning är huvudregel. Det kommer riksdagen att besluta i dag.

Herr talman! Ska det vara 30, 14 eller 7 dagar? Ja, i regeringens promemoria angav man att beslut utifrån lagen skulle underställas riksdagen först efter 30 dagar. I lagrådsremissen justerade regeringen tiden till 14 dagar eftersom remissinstanser och politiska partier hade synpunkter på att tiden var för lång. Lagrådet ansåg i sitt yttrande att en vecka är den rimliga tiden för underställande. När regeringen slutligen lägger fram propositionen är det en vecka – sju dagar – som gäller.

Kristdemokraterna anser att regeringen bör underställa dessa beslut riksdagen så snart som möjligt, men senast inom en vecka. Det är rimligt eftersom det ger riksdagen en chans att agera om vi anser att åtgärden inte är proportionerlig. Det hade inte varit rimligt med 30 dagar. Jag är tacksam över att denna tidsfrist också blev utskottets ställningstagande, och jag förutsätter att regeringen kommer att följa den.

Herr talman! Bemyndigandelagen antogs i våras. Då var regeringen nöjd efter det att man kommit överens med samtliga partier i riksdagen. Bemyndigandelagen upphörde den 30 juni utan att regeringen använt den en enda gång. Sedan dess har smittspridningen ökat, och vi har de facto en andra våg. Denna andra våg är i nivå med, eller kanske värre än, den första vågen i våras. Det är anmärkningsvärt att regeringen inte tidigt i höstas presenterade en ny pandemilag som kunde ha gett nödvändiga verktyg för att bryta den eskalerande smittspridningen i samhället. Regeringens passivitet har varit kostsam på många sätt.

När regeringen inte agerade togs initiativ i riksdagen. Jag noterade Centerns initiativ redan i juni månad. Nog var de tidigt ute med de första promemoriorna om att det behövs en pandemilag. Men den 17 december beslöt riksdagen att det behövs en pandemilag och att en sådan skulle innehålla riktlinjer för ekonomisk ersättning till verksamheter som drabbas. Då först blev det fart på regeringen, och den 28 december lämnade man en lagrådsremiss som innehöll förslag på en lag som ska börja gälla den 10 januari. Propositionen kom till riksdagen i måndags. I dag fattar vi beslut. Riksdagen är inte långsam. Regeringen är långsam.

Kristdemokraterna och jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 6 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Det är i sanning en orolig tid vi befinner oss i. Runt om i världen når oss scener som vi knappast trodde var möjliga, och globalt kämpar vi mot en pandemi som slår, och har slagit, hårt mot människors liv och mot sjukvårdens personal, som kämpar på ett sätt som jag tror att få av oss riktigt förstår. Den slår mot företag och arbetstillfällen där människor ser sina livsverk brytas ned och försvinna.

De effekter ett nedstängt samhälle får är många för människors fysiska och psykiska hälsa och för människors försörjning och förmåga att betala för något så grundläggande som mat och hyra. Det blir effekter för värden inom bland annat musik, historia, kultur och idrott – värden som kanske kommer att vara omöjliga att återställa.

Ljuset i denna pandemitunnel är att vaccinationerna mot covid-19 har kommit igång.

Herr talman! Även om Sverige inte har stängt ned lika mycket som många andra länder har de ekonomiska effekterna för många verksamheter och många människor varit skoningslösa, och många har fått se sina livsverk gå till spillo. Vi moderater är stolta över att vi har varit en konstruktiv part genom hela pandemin och knuffat regeringen framför oss när det gäller viktiga stöd till bland annat näringsliv och företag – stora likaväl som de så viktiga småföretagen.

Herr talman! Under sen vår kontaktade statssekreterare Maja Fjaestad ett antal av oss talespersoner för olika partier i socialutskottet för att man behövde skarpare verktyg för att hantera smittspridningen. Fredag kväll före jul hände det igen. Det är ett faktum att Sverige saknar de lagar många andra länder har eller snabbt har fått på plats för att begränsa eller stänga ned verksamheter där smittspridningen måste begränsas.

Man behövde då, och man behöver nu, därför en tillfällig lag som ska gälla under bara ett antal månader i den akuta situationen. Det är också uppenbart att Sverige måste få en lag som gäller vid civila kriser. Det räcker inte med den lagstiftning som finns vid händelse av krig. En sådan lag kräver dock ett stort och omfattande arbete och kommer att ta betydligt längre tid att få på plats.

Herr talman! Vi moderater vill understryka vår grundläggande inställning att i kriser samarbetar man. Så gjorde vi i våras, och så gjorde vi över jul och nyår. Vi konstaterar att samarbetet har skett snabbt och utan att ytterligare försena det redan alltför senfärdiga arbetet från regeringen.

Resultatet från i våras var bland annat att vi tillförde den viktiga underställandemekanismen, som innebar att regeringen nu senast inom en vecka måste underställa riksdagen de beslut man fattar om eventuella nedstängningar med stöd av denna tillfälliga pandemilag. Denna underställandemekanism fanns nu, glädjande nog, med i förslaget redan från början, även om det har skett en anmärkningsvärd hantering från regeringens sida, där man i det ursprungliga förslaget hade skrivit 30 dagars underställandetid, snabbt drog ned till 14 dagar, efter bland annat riksdagspartiernas kritik, och sedan snabbt accepterade 7 dagar efter Lagrådets kritik. Att initialt ha utgått från 30 dagar kan inte anses som seriöst.

Det slutliga resultatet när det gäller underställande innebär nu att regeringen ges den handlingskraft man efterfrågar samtidigt som det säkerställs att demokratin vidmakthålls.

När förslaget presenterades i våras vid en presskonferens lovordade socialminister Lena Hallengren både lagförslaget och samarbetet som hade gjort lagförslaget bättre. När man hade fått det man behövde för att bekämpa smittspridningen hade man äntligen fått lagen på plats. Denna lag trädde i kraft den 18 april i år och upphörde i och med juni månads utgång.

Herr talman! Denna tillfälliga lag användes inte en enda gång. När vi debatterade denna fråga den 17 december var inte socialministern på plats. Regeringspartierna företräddes av utskottets vice ordförande Kristina Nilsson, och jag hade fyra frågor till henne om regeringens agerande som hon valde att inte besvara.

Jag är glad att socialministern i dag är på plats för att svara på dessa frågor, som faktiskt är lika aktuella än i dag. Den första är varför lagen aldrig användes. Om ministern var så nöjd som det uttalades på presskonferensen undrar jag varför den aldrig användes.

Jag tycker och tror, herr talman, att man kan ha stor förståelse för att det hände mycket och gick snabbt den våren, och det är min uppfattning att alla arbetade stenhårt. Men, icke desto mindre, regeringen styr riket och har ansvar därför. Att man kom tillbaka efter sommaren utan förslag på hur man skulle möta en eventuell andra våg och ökad smittspridning ter sig både obegripligt och oansvarigt. Det har många kritiserat, inte minst Lagrådet. Regeringen får svidande kritik för sin senfärdighet, och det är ytterst berättigat.

Min andra fråga berörde och berör just detta. Varför hade inte regeringen använt sommaren till att förbereda hösten? Hade man så till den grad köpt Folkhälsomyndighetens strategi eller plan eller framtidsspaning om att det inte skulle bli en andra våg? Hade man inte lyssnat på vad WHO sa och varnade för? Varför var man helt enkelt inte bättre förberedd från regeringens sida?

När smittspridningen snabbt eskalerade i höstas lades ett utskottsinitiativ om en pandemilag på socialutskottets bord. Det var ett välkommet initiativ som vi moderater naturligtvis stödde. Regeringen förklarade samtidigt att man faktiskt hade påbörjat ett arbete med en pandemilag. Utskottsinitiativet lades fram den 15 oktober. Som brukligt är – och eftersom regeringen påstod sig arbeta med en dylik lag – kallade vi i utskottet regeringen till utskottet för att vi på sedvanligt vis skulle kunna börja bereda frågan. Det tog en och en halv månad innan statssekreteraren kom till utskottet. Var och en kan ju fundera över vad det betydde för beredningen.

Min tredje fråga handlar om detta. Varför kom inte regeringen till utskottet när utskottet vid upprepade tillfällen kallade den?

Herr talman! Det är ändå välkommet att lagen nu kommer på plats för att ge regeringen verktyg att mer träffsäkert bekämpa pandemin. Men man kan inte säga att tajmning är den här regeringens grej. Det konstaterade Coronakommissionen i sin rapport om äldreomsorgen, och pandemilagen är nästa sorgliga exempel på detta. I våras kom den tydliga på plats vid fel tillfälle, och jag tror att alla är överens om att situationen nu är så allvarlig att lagen redan borde vara på plats.

Herr talman! Denna nya tillfälliga lag ska utgå från verksamhetens möjlighet att undvika smittspridning. Den ska ge de drabbade verksamheterna möjligheter till förutsägbarhet och förutsebarhet och vara logisk och rimlig för befolkningen. Bara så bygger man förtroende.

Vi har samlat Moderaterna, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Liberalerna tillsammans med Sverigedemokraterna för att tvinga regeringen att säkerställa ekonomisk kompensation till företag och verksamheter som drabbas av denna tillfälliga lag. Jag har hört flera regeringsrepresentanter, däribland socialministern i morse, uttala sig som om det inte vore någon större skillnad mellan vad regeringen säger och vad våra fem partier säger.

Låt mig vara mycket tydlig på den punkten: Ett löfte om att göra en konsekvensanalys leder inte till pengar till blödande företag. Det gör däremot en ersättning som faktiskt betalas ut.

Därför är min allra sista fråga densamma som den 17 december, då jag inte fick svar. Kan socialministern i dag lova att drabbade företag och verksamheter får ekonomisk ersättning och inte bara en konsekvensanalys?

Avslutningsvis: Behövs då lagen? Ja, situationen är mycket allvarlig – jag skulle säga förtvivlad på många ställen. Domen över regeringen kommer att bli hård för att man inte gjorde mer i ett mycket tidigare skede. Men det blir en senare debatt i denna kammare.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde Jan Ericson (M).

Anf. 7 LINDA MODIG (C):

Herr talman! Det råder inga som helst tvivel om att vi befinner oss i ett mycket allvarligt läge. Drygt 9 000 svenskar har dött i covid-19. Smittspridningssituationen är fortsatt besvärlig, och sjukvårdspersonalen gör allt den förmår och mer därtill.

En del av dem som insjuknat i covid-19 vittnar fortfarande, månader efter insjuknandet, om allvarliga hälsobesvär som trötthet, muskel- och ledvärk, försämrad livskvalitet och försämrad fysisk och psykisk hälsa. Bara att ta sig upp ur sängen beskrivs som en dags kraftansträngning.

Sjukvården är återigen mycket hårt ansträngd.

Många har försökt dra sitt strå till stacken för att platta till kurvan. Man har tagit hänsyn och stort personligt ansvar. Man har tagit cykeln till jobbet eller gått. Man har stannat hemma vid minsta symtom. Man har jobbat, gått i skolan eller läst på universitetet hemifrån i månader. Många har lidit av isolering och ensamhet, av att inte få det där härliga besöket eller kunna krama om barnbarnen och av avsaknaden av sociala sammanhang. Man har försökt hålla i och hålla ut.

Men det mänskliga lidandet har inte begränsats till dem som avlidit i covid-19 och lämnat sörjande och saknande anhöriga efter sig, till de tusentals som insjuknat och hittills tillfrisknat eller till andra som lidit uthålligt och gjort uppoffringar. Pandemins effekter i världen och i Sverige har varit skoningslösa. Företag har gått omkull. Människor har sett sina livsverk, sina hus och hem och sina eventuella besparingar gå om intet när deras företag inte klarat att alla intäkter försvunnit över en natt samtidigt som kostnaderna kvarstått och tickat på, dag ut och dag in och vecka efter vecka. Företag står på ruinens brant när efterfrågan på deras varor eller tjänster tvärnitat. Även om det, enligt affärsinformationsföretaget UC, inte blev en sådan konkursvåg förra året som många av oss befarade vet vi ännu inte hur länge pandemin kommer att pågå eller hur länge företag kommer att klara av att överbrygga och hålla ut ytterligare. Resebyråer, eventföretag, hotell och restauranger tillhör alla den bransch som är hårdast drabbad av de restriktioner som hittills meddelats.

Vi måste nu vidta åtgärder som är tillräckligt kraftfulla för att få effekt på smittspridningen så att läget lugnar sig. Vi behöver minska smittspridningen, sjukligheten och inläggningarna på landets intensivvårdsakuter.

Herr talman! Centerpartiet har sedan i maj förra året krävt att regeringen skaffar sig verktyg för att bekämpa pandemin. Att Sverige av omvärlden uppfattas ha valt en annan väg beror till stor del på regeringens passivitet. Redan i våras, när smittspridningen först fick fäste i det svenska samhället, stod det klart att nuvarande lagstiftning inte kunde tillhandahålla nödvändiga verktyg för att stoppa smittspridningen. Sverige har inte kunnat begränsa shoppingcentrum eller kollektivtrafik så som andra länder har kunnat göra. Det är obegripligt att regeringen inte har skaffat sig verktyg utan försökt hantera den värsta katastrof Sverige drabbats av på många år med alkohollag, ordningslag och goda råd.

Centerpartiet har alltså sedan i våras drivit på regeringen för att inleda ett arbete med en ny, genomarbetad pandemilag som fokuserar på möjligheterna att begränsa smittspridningen och som klargör rätten till ersättning för dem som drabbas av begränsade eller helt stängda möjligheter att bedriva sin verksamhet. Våra principiella ingångar har hela tiden varit att lagen, baserat på risk för smittspridning, ska innehålla möjlighet till restriktioner för och även stängning av verksamheter som ökar smittspridning och självklart rätt till ekonomisk kompensation för de verksamheter som drabbas av dessa begränsningar.

Det var först efter att Centerpartiet lagt fram ett utskottsinitiativ i mitten av oktober som regeringen fyra dagar senare reagerade med ett pressmeddelande och aviserade en pandemilag med ikraftträdande sommaren 2021. En enig riksdag ställde sig den 17 december bakom Centerpartiets utskottsinitiativ med ikraftträdande i mars. Med tanke på det mycket allvarliga läget växlar regeringen nu upp med sikte på ikraftträdande nu på söndag. Vi är nöjda över att vi lyckats driva regeringen framför oss och är de första att välkomna att regeringen nu lägger in en högre växel i arbetet med att få lagstiftning på plats som ger den och myndigheterna fler verktyg i smittbekämpningsarbetet. Samtidigt kan vi inte annat än känna sorg över att lagen inte trädde i kraft den 10 oktober. Hur många liv och hur många företag hade då kunnat räddas?

Vi välkomnar att regeringen har lyssnat och lagt fram förslag på en lag som kan få bättre träffsäkerhet. Centerpartiet kommer att rösta ja till lagen, men vi är fortsatt kritiska till några olika delar i den. Liksom i den så kallade bemyndigandelagen, som riksdagen inledde arbetet med under påskhelgen förra året, ser vi i den här lagstiftningsprodukten brister och tillkortakommanden i principiellt viktiga hänseenden.

Regeringen hävdar, givet lagens mycket breda tillämpningsområde, att det inte låter sig göras att i särskilda ersättningssystem reglera frågan om och i vilken mån ersättning ska utgå till dem som kommer att drabbas av föreskrifter meddelade i lagen. Här har regeringen, trots en enig riksdag, missat hela poängen. Det riksdagen begär är inte att lagen fullständigt ska reglera ersättningssystemen. Det riksdagen begär är att lagen ska fastställa rätten till ersättning för drabbade verksamheter.

Låt mig påminna om den verklighet jag inledde mitt anförande med. Tusentals företag och företagare riskerar att hamna – och många har redan hamnat – mellan stolarna i befintliga ersättningssystem. Låt mig även påminna om att de stödssystem som hittills har införts för pandemins konsekvenser, som omställningsstöd, omsättningsstöd för enskilda näringsidkare, stöd vid korttidspermittering och hyresstöd, har tillkommit – låt vara ofta sent och först efter långvariga och högljudna krav från Center-

partiet, Liberalerna, Moderaterna och näringslivs- och branschorganisationer – för att något lindra pandemikrisens generella effekter. Stöden har inte inrättats för att möta en ekonomisk nedgång orsakad av legala restriktioner. Centerpartiet är inte övertygat om att de stöd som finns nödvändigtvis lämpar sig som ersättning för begränsningar enligt pandemilagen.

Centerpartiet anser därför att det är absolut nödvändigt att tydligt fastställa principen om att ersättning ska utgå till berörda verksamheter. Det är inte bara en moralisk självklarhet att långtgående ingrepp från det allmänna i enskildas ekonomiska förhållanden ska utgöra grund för ersättning, utan också en rättsstatlig grundsats som kommer till uttryck såväl i regeringsformens reglering av egendomsskyddet som i Europakonventionen.

En tydlig hantering som säkerställer principen om rätt till ersättning bidrar också till att skapa förutsebarhet och trygghet hos de verksamheter som berörs. Det skulle också skapa en bra incitamentsstruktur för alla normgivare att ta fram så avgränsade och träffsäkra begränsningar som möjligt. Mot bakgrund av detta vill vi, som framgår av det gemensamma förslag som också utskottet nu stöder, att regeringen återkommer med förslag som innebär att drabbade verksamheter får ersättning.

Det finns många fler problem med lagstiftningen, med konstitutionella förtecken. Det rör sig om en mycket långtgående delegation av makt från riksdagen till regeringen och till myndigheter. Det finns giltighetstider i förordningar som kanske borde kortas. Man nämner inte den grundlagskyddade religionsfriheten, bland andra grundlagsfästa medborgerliga fri- och rättigheter. Allt detta har Centerpartiet beskrivit i vår motion.

Sist men inte minst skulle jag vilja slå fast att vi självklart står bakom alla de sju yrkanden vi har i våra motioner, men jag väljer att nu yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 8 LINA NORDQUIST (L):

Herr talman! När jag i januari för ett år sedan ställde en skriftlig fråga till statsrådet Hallengren om Sveriges beredskap ifall det som numera är känt som covid-19 skulle sprida sig till Sverige var jag orolig, och svaret skavde. Men detta hade jag aldrig förväntat mig: att jag i dag, ett år senare, skulle stå här, herr talman, för att rösta ja till en tillfällig lag som ger långtgående möjligheter att begränsa trängsel, skilja mellan riskabla och mindre riskabla verksamheter och ytterst stänga verksamheter. Jag trodde aldrig detta.

Det är klart, herr talman, att när denna tillfälliga lag används för att förhindra smittspridning säkras det skyddet genom stora ingrepp i människors vardag, ekonomi och frihet. Detta får vi inte sticka under stol med. Det här är ingrepp vi aldrig skulle acceptera i vanliga tider.

Men det är inte vanliga tider. Vi klipper håret över sopkorgen. Vi träffar inte vänner och släktingar över huvud taget, eller kanske väljer vi att träffa ett fåtal av dem och fira jul utomhus i minusgrader. Vi följer begravningar på länk. Och vi gör detta för att skydda någons mormor eller storebror och för att intensivvårdsspecialisterna ska få gå hem och få ett andrum hos sin familj.

Vi liberaler ser alltså, herr talman, att den nya pandemilagen är nödvändig, trots att den i vanliga fall hade varit helt otänkbar. Den behövs. Men just för att den är så ingripande är det oerhört viktigt att den är till-

fällig, att den är tydlig med att restriktionerna aldrig får gå längre än vad smittläget kräver i närtid och att förbud eller nedstängningar underställs riksdagen inom en vecka. So far, so good.

Men det fattades en bit. På en punkt ansåg vi liberaler att regeringens förslag var otillräckligt. Det handlar om att staten när den fattar beslut om neddragningar eller nedstängningar, herr talman, också behöver ta ansvar för detta beslut. När denna lag eller lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen används måste som huvudregel kompensation utgå till de verksamheter som direkt drabbas ekonomiskt. Jag är därför väldigt tacksam över att utskottet ställde sig bakom detta krav, och jag yrkar i dag bifall till utskottets förslag.

Man måste naturligtvis kunna betala hyran eller fritis för sina barn genom denna pandemi, även om man arbetar i privat sektor eller är småföretagare. Detta är ingen företagårfråga, herr talman, även om det hade räckt så. Det här är avgörande för oss alla. För det är ju från företagen, från deras moms och från skatterna som deras anställda betalar in pengarna kommer som vi behöver för att betala undersköterskornas löner långsiktigt och för att betala poliserna, brandmännen och intensivvårdsspecialisterna som sliter i detta nu. Hela cirkeln behövs. Helheten kräver sina delar, herr talman. Utan företagen faller skydds nätet och hela välfärden. Det måste vi vara på det klara med.

Lagen är alltså tillfällig. Det behövs en permanent lag, men en sådan ska inte tas fram under tidspress, herr talman. Lagen är mycket tydlig med att den aldrig får användas mer än vad som är absolut nödvändigt ur smittspridningssynpunkt för att rädda liv och hälsa, just nu och här. Och de stora besluten ska underställas riksdagen inom en vecka. Därutöver måste jobb och livsverk samt skydds nätet säkras genom kompensation vid de riktigt stora besluten.

Under de fyra förutsättningarna röstar Liberalerna ja till detta förslag, för vi behöver som förtroendevalda göra allt vi kan för att Sveriges invånare och hälso- och sjukvården ska kunna ta sig igenom detta och vi så småningom helskinnade ska kunna lägga denna eländiga pandemi bakom oss.

Anf. 9 Socialminister LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Dagens debatt handlar om regeringens förslag till en tillfällig pandemilag – en covid-19-lag. Den behövs. I likhet med stora delar av Europa och världen har vi även i Sverige fortsatt en omfattande smittspridning. Vi har en tyngd och ansträngd sjukvård. Även om de vaccinationer som dragit igång inger hopp, som många har nämnt, vet vi att covid-19 finns i samhället och kommer att göra det under en längre tid framöver. Det behövs mer träffsäkra åtgärder som är möjliga att hålla i över tid.

Låt mig börja med en liten tillbakablick över det gångna året, som med all rätta har beskrivits i olika mörka termer härifrån talarstolen. Den 1 februari antog regeringen den förordning som klassar covid-19 som en allmänfarlig och samhällsfarlig sjukdom och som sedan bekräftades av riksdagen i juni. Beslutet innebar att de befogenheter som följer av smittskyddslagen aktiverades.

Det fanns tidigt en bred politisk enighet om vikten av att vidta ytterligare åtgärder. En nära dialog fördes vid veckovisa möten mellan riksdagens samtliga partiledare, vilket var bra. Den politiska enigheten innebar

också en tydlighet gentemot svenska folket om betydelsen av att just följa råd, rekommendationer och restriktioner. Det breda politiska stödet för den svenska strategin var en viktig del för genomslaget.

Det övergripande målet med strategin är, och har under hela året varit, att minska smittspridningen för att på så sätt skydda människors liv, hälsa och jobb. Ett stort antal åtgärder har vidtagits för att direkt minska smittspridningen men också för att lindra pandemins konsekvenser för människor och företag. En viktig utgångspunkt för strategin är, och har varit, den expertkunskap som regeringens myndigheter bidrar med. Med den som grund är vår avsikt att vidta rätt åtgärd vid rätt tidpunkt.

Åtgärderna för att begränsa smittspridning har varit omfattande. De har byggt på en kombination och frivillighet och förbud. Det viktigaste har varit åtgärdernas effekt och resultat.

Under förra året innebar det till exempel begränsningar för hur människor får samlas med stöd av ordningslagen. Det har varit förbjudet att besöka olika vård- och omsorgsinrättningar och rätt förbud mot alkoholservering efter viss tid, och inom gymnasieskolan har undervisning tvingats övergå till att ske på distans, bland annat.

Samtidigt har andra åtgärder förutsatt människors eget ansvarstagande och solidaritet sinsemellan. Genom en omfattande kommunikation från regering och myndigheter har människor informerats om grunderna för hur covid-19 sprids och också fått råd och rekommendationer om hur man bör agera – hur man ska ställa om sin vardag, helt enkelt.

Under våren fungerade detta väl. Vi höll avstånd, vi tvättade händerna och vi stannade hemma vid minsta symtom. Vi såg att de korta sjukskrivningarna ökade kraftigt, att många stannade hemma när karensavdraget avskaffades och att vabuttaget var rekordstort. Det ska tolkas som att människor tog ansvar.

Förändrade beteenden ledde till färre besök, färre resor, färre aktiviteter och färre, om ens några, möten människor emellan. De som kunde arbetade hemifrån, kollektivtrafiken gapade under en längre tid tom och verksamheter tvingades att begränsa tillgängligheten. Det svenska samhället stängde till stora delar ned. Under våren behövde vi därför inte, som många andra länder, fatta regelrätta beslut om att stänga verksamheter.

Regeringen bedömde dock att läget kunde komma att försämrats och att vi i så fall behövde beredskap för att kunna fatta sådana beslut. Det var skälet till att regeringen i april lämnade ett lagförslag till riksdagen om just ett sådant bemyndigande, att kunna stänga ned verksamheter. Den lagen behövde aldrig användas. Varken regeringen eller något annat parti såg under förra året att det var motiverat med beslut om nedstängningar. Mig veterligen är det inget parti som heller nu anser att vi i våras borde eller att vi i dag bör stänga ned någon specifik verksamhet eller bransch.

Herr talman! Efter en sommar med låg smittspridning påbörjade regeringen i augusti arbetet med att ta fram den nu aktuella pandemilagen, eller covid-19-lagen som den kallas. Jag tycker att alla debattinlägg så här långt vittnar om svårigheten att därefter göra rätt avvägningar och om vilka olika intressen vi kommer att ha som står emot varandra. Men med den här lagen får regeringen, kommuner och statliga förvaltningsmyndigheter bättre möjligheter att besluta om mer träffsäkra regler som är anpassade efter hur olika verksamheter ser ut och fungerar.

Detta är en ramlag som tillfälligt ger regeringen befogenhet att besluta om fler bindande smittskyddsåtgärder än vad som är möjligt i dag.

Det handlar i första hand om åtgärder som hindrar smittspridningen, men utan att lägga onödiga begränsningar på sådant som kan genomföras smittsäkert. Konkret kan det handla om begränsning av antal besökare, reglering av öppettider eller om andra nödvändiga åtgärder för att förhindra att trängsel uppstår.

Det blir också möjligt för regeringen eller myndigheterna att besluta om smittskyddsregler i verksamheter som nu inte omfattas av bindande regler: festlokaler, kollektivtrafik, serviceinrättningar som frisersalonger, gym, sportanläggningar, bibliotek, campingar och köpcentrum.

Regeringen kommer också att kunna införa begränsningar när det gäller lokaler och utrymmen som hyrs ut för privata sammankomster. Det kan handla om festlokaler som hyrs ut på kommersiell grund, gemensamhetslokaler i hyres- och bostadsrättsfastigheter, föreningslokaler och lokaler som tillhör universitet, högskolor och studentkårer.

Regeringen får också utökade möjligheter att begränsa människors användning av allmän plats och hur stora sällskap som får samlas på allmän plats. Regeringen eller en kommun ska också kunna införa förbud mot att vistas på en viss särskilt angiven plats. Det skulle kunna handla om badplatser, stadsparker eller liknande. Det känns kanske inte som det mest aktuella i början på januari, men det vittnar om att detta är en lagstiftning som behöver ta sikte på en längre tid.

Regeringen kommer att ta fram förslag till en justerad reglering för verksamheter som träffas av allmänna sammankomster och offentliga tillställningar. Det handlar om att stegvis ta fram differentierade och mer anpassade regler utifrån risken för smittspridning i olika verksamheter.

Regeringen föreslår att länsstyrelserna ska få tillsynsansvar. Om reglerna inte följs kan länsstyrelserna besluta om förelägganden gentemot verksamheter i form av vite eller i yttersta fall också om stängning. Den privatperson som bryter mot föreskrifter som begränsar tillträde till allmän plats kan också dömas till penningböter.

Herr talman! Pandemilagen ger också, precis som lagstiftningen i våras, möjlighet till nedstängningar av verksamheter. Regeringen förbereder nedstängningsförordningen för att i sista hand kunna användas vid behov, och jag understryker i sista hand. Det här är inte en lagstiftning som tar sikte på att stänga verksamheter utan att i stället begränsa dem och införa åtgärder som gör att vi för längre tid kan ha verksamheter igång, men på ett sätt som inte bidrar till trängsel och ökad risk för smittspridning. Men om ett behov av nedstängning föreligger och regeringen fattar beslut om att stänga ned någon sådan verksamhet ska beslutet underställas riksdagen inom en vecka.

Det har i några anföranden beskrivits hur regeringen har bytt perspektiv eller bytt inställning i frågan om hur snabbt ett sådant beslut ska underställas riksdagen. Jag vill verkligen påminna om att den första promemorian som skickades ut på remiss var just den promemoria som var framtagen av Regeringskansliet. Sedan tittade vi på remissynpunkterna. Det förslag som regeringen lade fram till Lagrådet gällde två veckor. Men vi lyssnade in såväl Lagrådets som riksdagens partiers synpunkter och försäkrade oss om och kände oss trygga i att det är möjligt, om än ansträngt, att komma tillbaka till riksdagen för beslut inom en vecka.

Socialutskottet har, och har haft, en särskilt viktig roll under hela pandemin. Vi har träffats många gånger, för att uttrycka det i underkant. Jag vill också ta tillfället i akt att i den här talarstolen säga att samarbetet i finansutskottet har varit så betydelsefullt. Många och stora stödåtgärder har tack vare det kunnat antas, och det har skett snabbt och effektivt. Det har bland annat handlat om omsättningsstödet, omställningsstödet, korttidspermitteringarna, det utökade statliga ansvaret för sjuklönekostnader och förändringarna i arbetslöshetsersättningen, så att fler omfattas av a-kassa, i 13 extra ändringsbudgetar och en summa som överskrider 250 miljarder kronor så här långt.

Oavsett om det handlar om att drabbas av den direkta pandemin eller av vidtagna smittbegränsande åtgärder har det varit viktigt för regeringen och samarbetspartierna, Centerpartiet och Liberalerna, att lägga fram förslag i budgeten som mildrar de negativa konsekvenserna. På samma sätt måste vi arbeta också framöver. Frågan om ekonomisk ersättning med anledning av de förordningar som meddelas med stöd av pandemilagen kommer att hanteras i samband med att eventuella förordningar tas fram. Regeringen återkommer till riksdagen med förslag om ersättningar inom ramen för de rutiner som gäller för budgetprocessen, detta för att inte hamna i utdragna rättsprocesser när vi skriver in ersättningsfrågor i en ramlag, utan att vi hanterar det på ett sätt som naturligtvis garanterar ersättning för den som drabbas.

När det gäller förordningar om nedstängning, som i en proposition ska underställas riksdagen inom en vecka, ska regeringen också redovisa, som det står, en bedömning av de underställda föreskrifternas ekonomiska konsekvenser för företag, löntagare eller andra aktörer. Denna skrivning har tillkommit i dialog med framför allt Kristdemokraterna. Den speglar väl att regeringen avser att göra en bedömning av ekonomiska konsekvenser av begränsningar och eventuella nedstängningar och återkomma till riksdagen för att kunna vidta de åtgärder som krävs för att mildra effekterna.

Avslutningsvis vill jag säga att jag är glad att pandemilagen nu kan antas i sin helhet. Efter riksdagens beslut i dag kommer förordningar att kunna beslutas och myndigheterna kunna utfärda föreskrifter. Parallellt med att vaccinationerna är igång kommer detta att underlätta för oss alla att hålla ut över tid.

Anf. 10 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Jag tackar socialministern för anförandet.

I mitt anförande hade jag ett antal frågor som jag önskade att socialministern skulle besvara. Jag hoppas att socialministern nu gör det.

Även om alla partier står bakom denna lag för att situationen tvingar oss till det är de flesta partier överens om att det är under all kritik att regeringen inte såg till att lagstöd kom på plats under hösten då den andra vågen slog till. Regeringens senfärdighet innebär att riksdagen ännu en gång får behandla lagstiftningen i en mycket forcerad process. Regeringens sätt att arbeta äventyrar både kvaliteten och legitimiteten i regler som borde ha kommit på plats för länge sedan. Det hade kunnat undvikas genom en bättre framförhållning och en tydligare författningsberedskap.

Människors liv är givetvis det i särklass mest viktiga och allvarliga i detta. Men jag vill till socialministern också dela med mig av kontakter jag har med vårdpersonal som lider.

Jag läser: ”Jodå, folk jobbar extra hela tiden. En del får ibland köra dubbelpass. Nästan ingen är ordinarie utan kommer och kör några pass som de blivit tvingade till, för att sedan jobba på sin vanliga avdelning. Några har gått med på att köra några veckor på avdelningen för att någon från deras verksamhet måste. Sedan är det alldeles för få personal, så arbetet hinns inte med, så vi får inga raster en del dagar.”

Vad svarar socialministern på varför denna lag inte kom på plats tidigare? Hur känns det att höra detta?

Anf. 11 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Camilla Waltersson Grönvall får nog upprepa sina frågor. Jag lyssnade givetvis på anförandet, men jag antecknade inte alla frågor som ställdes.

Jag uppfattade dock frågan om varför bemyndigandelagen inte användes, och jag ska använda min repliktid till att svara på den. Lagen hade *ett* syfte: att möjliggöra nedstängning. Det handlade om akuta nedstängningar, i princip på dagen eller möjligen med någon dags varsel. Det fanns aldrig anledning att göra det eftersom vi fick effekter av andra åtgärder. Ingen föreslog heller att någon verksamhet skulle stängas ned.

Camilla Waltersson Grönvall kanske kan använda sin replik till att berätta vilken verksamhet som vi borde använt bemyndigandelagen till att stänga ned – för det var ju syftet med lagen.

Svaret på varför vi inte förlängde lagen var att vi upplevde att den inte var tillfyllest. Det huvudsakliga syftet är inte att stänga ned med någon dags varsel, utan vi behöver den mycket mer omfattande lagstiftning som den tillfälliga covid-19-lagen är.

När lagen är på plats och man ser hur den ser ut kan man tänka att vi borde ha kunnat plocka fram den på en vecka. Men det är ett svårt och komplicerat arbete, och många har i sina anföranden vittnat om hur den begränsar människors frihet och rörlighet, företags möjlighet att bedriva verksamheter, människors inkomstmöjlighet och så vidare.

Den som hade velat använda bemyndigandelagen i våras måste ha velat stänga ned en verksamhet, för till något annat kunde man inte använda den. Den innehöll inte heller möjligheten till tillsyn och sanktioner, vilket pandemilagstiftningen positivt nog gör.

Den 1 december fick utskottet en genomgång av statssekreteraren av den tänkta pandemilagstiftningen. Den kunde ha kommit mycket tidigare; det förstår jag att oppositionen ville. Ett arbete har pågått under hösten för att ta fram en komplicerad lagstiftning, men sedan den 1 december har möjligheten funnits att både engagera sig i de direkta skrivningarna och känna till hur regeringen tänker om pandemilagen.

Anf. 12 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Herr talman! Jag noterar att socialministern sin vana trogen försöker lassa över ansvaret på andra. Kan hon inte lägga över ansvaret på kommuner och regioner lägger hon det i stället på de politiska partierna. Jag tycker att det är synnerligen olyckligt. Är det något som samtliga partier i riksdagen har gjort är det att agera skyndsamt och bidra konstruktivt till att denna lag kommer på plats.

Det är dock ställt utom allt tvivel att denna lag borde ha varit på plats för länge sedan. Det spelar ingen roll vilka argument socialministern döljer

sig bakom. Det är ett faktum att den borde ha varit på plats för länge sedan och att regeringen har agerat senfärdigt. Jag råder socialministern att åter läsa igenom vad Lagrådet och många andra remissinstanser skriver. Det är ganska tuff kritik, och den kritiken är berättigad.

En stor punkt i betänkandet är att det finns en majoritet i Sveriges riksdag som trycker på behovet av ekonomisk ersättning. Som jag sa i mitt anförande är det en oerhört stor skillnad på att säga att man ska göra en konsekvensanalys för ett blödande företag och att få en ekonomisk ersättning utbetalad som innebär att man överlever.

Förutom att svara på varför man inte har garanterat den ekonomiska ersättningen vill jag att socialministern talar om för alla företagare och andra människor som lyssnar på denna debatt hur detta kommer att se ut. Kan de känna sig trygga i att regeringen verkligen ser till att de får ekonomisk ersättning om de drabbas?

Anf. 13 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Jag uppfattade inte vilken verksamhet Camilla Waltersson Grönvall ville stänga i våras och som bemyndigandelagen skulle ha använts till. Vi får ta det vi ett annat tillfälle.

När det gäller ekonomisk ersättning använde jag en del av mitt anförande till att beskriva hur viktigt det är att vi kan ersätta för de förluster som blir och de konsekvenser det ger. Men att skriva in det i en ramlag är fel sätt att agera. Vi riskerar att få utdragna rättsprocesser i stället för en diskussion som på rimligt sätt sker genom en budgetproposition till riksdagen, som i likhet med de andra 250 miljarderna i ersättning som har utgått till både privatpersoner och företag under det gångna året kommer att kunna kompensera.

Ska de som drabbas vid en eventuell nedstängning, vilket inte är första prioritet men som kan hända, omfattas av redan gällande ersättningar? Vad är det för ytterligare kompensation som ska ges specifikt till dessa aktörer och företag? Vi vet inte hur det kommer att se ut. Regeringen kommer dock att återkomma till riksdagen om det blir aktuellt att vidta åtgärder i form av nedstängningar som drabbar enskilda och företag.

Jag kan lugna Camilla Waltersson Grönvall och alla andra med att vi kommer att återkomma till dessa frågor, på samma sätt som vi har gjort under det gångna året.

Anf. 14 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar socialministern för anförandet.

Rätt åtgärd vid rätt tillfälle är ett klokt mantra, men i dag är det inte rätt åtgärd vid rätt tillfälle. Vi hade behövt lagen tidigare, vilket utskottet har konstaterat.

Min första fråga till socialministern är därför: När påbörjades arbetet med en pandemilag i Regeringskansliet?

Jag går vidare till min andra fråga. Det glädde mig att socialministern i sitt anförande sa att ekonomisk ersättning måste garanteras. Det är precis detta vi behöver berätta för dem som drabbas av en åtgärd. Jag är glad över den förflyttning regeringen gjorde i propositionen, för nu framgår det på ett tydligare sätt att ekonomisk ersättning är något regeringen diskuterar och kommer med en redovisning av.

Det handlar också om att tala om att huvudregeln är att ekonomisk ersättning ska utgå, vilket är en viktig passus. I dag kommer riksdagens majoritet att besluta om att det ska vara huvudregeln, och jag noterar att socialministern också använde ordet garantera.

Hur tänker regeringen nästa gång gå fram med just ekonomisk ersättning så att åtgärd och ekonomisk åtgärd hänger ihop? Kommer vi att få se detta samtidigt? Jag förutsätter att det blir på det sättet framöver.

Anf. 15 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! I slutet av augusti påbörjade vi arbetet med att ta fram en pandemilagstiftning.

Vi har haft ett gott samarbete med inte minst Kristdemokraterna, och jag har uppskattat Kristdemokraternas konstruktiva förslag om ersättning. Jag är kanske lite besviken på att man har förslag på en skrivning som ordagrant skrivs in och sedan ändå känner sig nödgad att göra en reservation. Det känns lite som för sakens skull, om jag ska vara ärlig.

Vi har, tycker jag, visat under det gångna året att vi vidtar åtgärder – kostsamma åtgärder, långtgående åtgärder. Det är generella och väldigt generösa stöd som uppgår till 250 miljarder. Jag har använt den siffran så länge att den säkert behöver revideras upp, och detta kommer att göras.

Jag tror att det har förklarats vid ett flertal tillfällen: Om vi i lagstiftningen – i pandemilagen, som är en ramlag – skriver in att ersättning ska ges riskerar den att bli en budgetprodukt snarare än en pandemilagsprodukt som hanteras av socialutskottet, och det riskerar också att leda till utdragna rättsprocesser. Om man enligt lagen har fått den ersättning som man har rätt till, ska man då inte ha rätt till redan givna stöd? Hur ska de räknas av? Är det rimligt att ersätta krona för krona? Inget parti, inte heller de partier som gjort ett tillkännagivande, talar om på vilket sätt det ska ersättas.

Vi har i varje enskild situation försökt åstadkomma åtgärder som ska träffa ganska brett, för ju mer direkta stöd vi har, desto svårare blir det att få dem godkända när det kommer till EU:s konkurrenslagstiftning och annat. Det är alltså inte bara en fråga om huruvida vi vill ersätta, utan vi ska hitta ett smart sätt att göra det på. Det är klart att det finns en och annan som kanske inte redovisar korrekta underlag. Hur ska vi se till att vi har kontroll över skattebetalarnas pengar, som ska betalas ut, så att de riktas så rätt som möjligt, och hur ska vi hitta bästa möjliga breda stöd som verkligen når dem som drabbas?

Anf. 16 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack så mycket för svaret, socialministern!

Om arbetet påbörjades i slutet av augusti är det förvånansvärt att det tagit så lång tid för regeringen att komma till utskottet och berätta om arbetet. Jag är fullt införstådd med att det är avancerad lagstiftning. Det är det absolut, men vi har avancerade produkter på varje departement just nu. Vi måste plocka fram dem snabbt, för pandemin kräver det. Det var en väldigt lång startsträcka för regeringen att komma till utskottet för att berätta om lagen. Det är inte riksdagen som är långsam, utan det är uppenbarligen regeringen.

När det gäller ekonomin gick det inte att förflytta regeringen längre än till att en ekonomisk redovisning ska lämnas. Vi har lämnat frågan om att skriva in det i själva lagtexten, då vi vet att det finns snårigheter, men i

propositionen kan man vara väldigt mycket klarare, precis som regeringen nu varit. Det är detta som tillkännagivandet handlar om, att klart säga att huvudregeln är att om man drabbas av en svår begränsning får man ekonomisk ersättning. När det gäller på vilket sätt har vi hela tiden varit tydliga med att det får ske genom en extra ändringsbudget, och detta måste anpassas efter åtgärden och situationen.

Lagen möjliggör träffsäkra åtgärder så att ersättningen kan anpassas. Detta är principen, huvudregeln, som behöver framgå av regeringens proposition. Dit lyckas vi inte flytta regeringen, men jag är glad över de steg vi har tagit. Nu tar riksdagen det andra steget, för att vara tydlig med det. Jag förutsätter att vi, när regeringen återkommer och behöver använda lagen, får se åtgärd och ersättning samtidigt, för då tror jag att följsamheten ökar när det gäller åtgärderna. Då hittar man inte kryphålen till varför just man själv behöver gå och handla för att stötta en affärsägare, utan då finns det ett stöd som går till den som behöver stänga ned eller begränsa. Därmed kan man vara väldigt trygg i sin följsamhet.

Anf. 17 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Jag kan inte säga det på många andra sätt: Företag ska få stöd vid eventuell nedstängning, och vi avser att återkomma i samband med det.

När det gäller vilket stöd som ska ges och att stöd ska garanteras har jag faktiskt inte hört något parti exakt uttrycka om det gäller kompensation för uteblivna intäkter, för de kostnader man får eller för alla förluster man lider. Det är de orden som är svåra att beskriva, för det är svårt att ersätta fullt ut. Jag tror inte att något land har klarat av det.

Det finns naturligtvis verksamheter som så här långt har drabbats hårt, och vi har hela tiden gjort vårt allra yttersta för att möta upp och kompensera såväl enskilda som företag, organisationer och föreningar som drabbas av pandemins direkta konsekvenser eller de politiska beslut som vi tvingas fatta. Vi har ingen avsikt att göra detta på annat sätt, men vi har inte velat skriva in det i själva lagstiftningen. Vi tror inte att detta gynnar saken, utan det kan leda till utdragna rättsprocesser. Vi menar att det ska ske genom budgetpropositioner i form av extra ändringsbudgetar till riksdagen. Det är så vi avser att hantera detta.

Anf. 18 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman, statsrådet! Tack för att det blev en väldigt bra lag ändå! Det kan vi tycka, trots att vi har våra invändningar. Däremot hade vi varit glada om den hade kommit under hösten. Det hade varit enklare då, med den situation som vi befinner oss i just nu.

Jag har egentligen två frågor. I propositionen föreslår regeringen att föreskrifter ska kunna meddelas om förbud mot att samlas i ett sällskap, låt oss säga en park som Hagaparken, där man kan sitta med sin familj och sina vänner. Det står i propositionen att sådana föreskrifter inte ska innebära ett förbud som omfattar sällskap som tillhör samma hushåll. Detta innebär att någon måste gå runt i parken och kolla och undersöka vilka som är släkt och hur förbindelserna ser ut. Jag undrar hur detta ska gå till. Vi har väldigt svårt att se det framför oss – om det ska vara parkvakter eller någon annan som ska titta på detta eller hur det är tänkt. Vi anser att det är väldigt integritetskränkande.

Min andra fråga handlar om barnperspektivet och hur man ska kunna arbeta med det. Väldigt många barn som kanske far illa i sina hem kommer att få det svårare med den typen av nedstängningar. Det gäller parklekar – badhusen är redan stängda här i Stockholm och i övriga landet. Hur ska man bevaka barnperspektivet? Väldigt många barn lever i dag i familjer som är dysfunktionella, och de kan helt enkelt bli fastlåsta där om lagstiftningen blir alltför inskränkande.

Anf. 19 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Lagen är en ramlag, så den svarar inte på alla de frågor som Karin Rågsjö och kanske många andra här ställer sig. Om regeringen beslutar om en förordning kommer den att bli tydligare, och ännu tydligare blir det förstas om och när det blir föreskrifter.

Jag tycker att man kan ta sin utgångspunkt i restauranglagen för att förstå tanken. Riksdagen har givit regeringen möjlighet att utfärda förordningar som säger att åtgärder ska vidtas och följas och att kommunerna ska utöva tillsyn, men det är Folkhälsomyndigheten som har talat om hur långt det ska vara mellan borden, huruvida det får vara bordsservering och hur många som får sitta i varje sällskap. På samma sätt kommer det att bli i de här fallen – vi kommer att få se detta tydliggöras.

Jag tycker att Karin Rågsjö verkligen sätter fingret på hur svårt det här är. Man kan ha en svepande diskussion om att vi ska vidta kraftfullare åtgärder, stänga ned, begränsa, följa upp, ha poliser som övervakar och så vidare, men vi har ganska lite internationell bevakning av hur andra länder agerar, hur befolkningen mår och hur man ersätter. Vi vet ganska lite om det. Vi har, tror jag, lite olika föreställningar om detta, men det är klart att det här är väldigt svårt. Vi måste vara väldigt försiktiga.

Det finns väldigt tydliga skäl till att just barn- och ungdomsidrott har varit undantagen, som Karin Rågsjö beskriver. Det finns en koppling till detta som är skälet till att vi inte har stängt ned förskolor och skolor och inte vill göra detta. Det finns en möjlighet att delvis ha distans- och fjärrundervisning även i högstadiet, för vi ser att detta behov kommer att finnas i takt med att smittspridningen går nedåt i åldrarna. Men vi förstår och ser risken för den psykiska hälsan, måendet och utsattheten hos barn och unga, kvinnor och andra. Detta behöver vi verkligen parera och ägna mer tid åt att diskutera när pandemin är så här långdragen.

Anf. 20 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman, statsrådet! Vi tycker fortfarande att § 12 är väldigt flummig. När en lagstiftning skrivs måste det som sedan kommer i olika förordningar vara väldigt tydligt när det gäller hur man ska gå till väga. Vi kan läsa den rakt upp och ned, och då kan det faktiskt se ut så här: Man kan sitta i låt oss säga Hagaparken med tio personer, varav fyra är släkt och fyra är vänner och två är random personer. Då blir frågan: Vem ska kontrollera detta och ha koll? Jag tycker att det måste vara väldigt tydligt när en lagstiftning tas fram.

Sedan tror jag att det är väldigt bra att, precis som statsrådet gör, lyfta fram barnperspektivet. Ibland kan det låta som att vi inte har haft några restriktioner här i Sverige. Detta tycker jag att man kan höra från andra kamrater i socialutskottet, men vi har haft många restriktioner här under våren.

Jag hoppas att smittspridningen ska minska till slut, och när man går vidare nu måste man ha pejl på just barn och unga. Det är de som eventuellt kan fara illa när man stänger ned, och jag tycker att man måste ha den pejlen nu när exempelvis alla aktiviteter i Stockholm har stängts ned.

Jag bor, precis som Dag Larsson, i Stockholm. Badhusen är stängda, museerna är stängda och det mesta är stängt. Barnen blir då väldigt hänvisade till sina familjer.

Om detta fortsätter en mycket lång period och om skolorna och förskolorna skulle stänga måste man ha en väldigt noggrann uppföljning av barns och ungdomars situation. Forskning som har gjorts i Europa, där man har haft ständiga nedstängningar – man har öppnat upp och stängt ned – visar att barn har farit illa i sina hemmiljöer.

Jag är därför glad över att regeringen och statsrådet ändå har tankar runt just detta.

Anf. 21 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Det handlar just om balansen mellan att vidta de åtgärder som vi på riktigt tror och menar har effekt. Vi ska inte vidta åtgärder för sakens skull. Då vet vi att det handlar om trängsel som i sin tur är en risk för smittspridning. Vi vet också att det är i privatlivet, i hemmiljön och på arbetsplatsen som det är störst risk för smittspridning. Vi må tycka vad vi vill om kollektivtrafik, köpcentrum och butiker. Men vi vet att det är hemmet, arbetsmiljön och vissa andra sammanhang som det handlar om. Vi kan ta detta med parker som är fulla med folk och där man sitter väldigt trångt. Det är en uppenbar riskmiljö.

Vi har inte utfärdat vare sig förordningar eller föreskrifter exakt för hur detta ska se ut. Det är klart att vi behöver fundera på det och naturligtvis bli mycket mer precisa. Ramlagen avser inte att ge alla dessa svar. Men den pekar ut vilka sammanhang och vilka miljöer som detta skulle kunna handla om. Det är också väldigt viktigt att säga att det är klart att man inte kan förbjudas möjligheten till sällskap med någon. Är det dessutom så att man är i samma hushåll har man redan en nära fysisk kontakt.

Frågan om hur långt man går, och hur skarpa dessa åtgärder behöver vara återstår att svara på utifrån hur smittläget förändras när detta blir aktuellt.

Anf. 22 LINDA MODIG (C) replik:

Herr talman! Jag tackar statsrådet för anförandet.

Ett ledmotiv genom pandemin har varit att vi ska ta oss igenom den tillsammans. Det är helt riktigt. Frågan är bara varför tillsammans för regeringen tycks innebära att det upphör att gälla beträffande näringslivets möjligheter och förutsättningar att just klara krisen. Är det inte i själva verket ganska naturligt och självklart att om det allmänna genom lagar och regler av goda skäl inför begränsningar som gör att verksamheter inte längre kan bedrivas att man då kompenserar dessa ekonomiskt för till exempel intäktsbortfallet? Om frisörerna över en natt inte får ha salongerna öppna, och om restaurangerna över en natt inte kan sälja och servera mat och dryck står de ändå kvar med fasta kostnader för personal och hyra av lokaler över tid.

Problemet med statsrådets och regeringens hållning är att den är mycket begränsad. Man talar här om att man avser att återkomma till riksdagen

när det gäller förordningar. Men i och med att lagen medger en så långtgående normgivningsmakt först från riksdagen till regeringen och sedan vidare till myndigheterna innebär det att dessa myndigheter får mycket långtgående möjligheter att meddela begränsningar när det gäller antalet deltagare och öppethållande så att dessa begränsningar i praktiken kommer att fungera som ett näringsförbud. Vi har sett åtskilliga exempel på detta under det gångna året. Det räcker därför inte att bara tänka sig en ersättning just på grund av de förordningar som regeringen kanske kommer att utfärda och underställa riksdagen, utan det behövs helt enkelt en bredare ersättning.

Jag måste också fråga socialministern hur det kommer sig att regeringen inte återkom med en pandemilag redan när bemyndigandelagen kom. Var socialministern på något sätt förhindrad att inleda ett sådant arbete?

Anf. 23 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Jag kanske ändå får vara lite förvånad över att just Linda Modig från Centerpartiet inte också fokuserar på alla de extra ändringsbudgetar som våra partier tillsammans har tagit fram. De har inte alls handlat om att kompensera för en nedstängning, utan med dem har vi hela tiden försökt parera de oerhört tuffa konsekvenser som vi ser i samhället oavsett politiska beslut. Det handlar om pandemins direkta verkningar och skadeverkningar när man tappar i konkurrenskraft, när gränser stängdes och så vidare.

Vi har för avsikt att fortsätta vårt budgetsamarbete och också att lägga fram ytterligare ändringsbudgetar. Naturligtvis kommer vi att se till att man får ett stöd om man tvingas stänga en verksamhet. Men vi har under processens gång försökt förklara att det inte är en bra ordning att skriva in det i en ramlag. Det betyder att det kan bli utdragna rättsprocesser snarare än att vi lägger fram budgetförslag till riksdagen.

Ja, man ska få ett stöd. Men exakt hur detta stöd ska se ut måste avgöras av vilken verksamhet som drabbas, av vilken åtgärd och hur man träffas av redan beslutade åtgärder och stöd som finns på plats.

Det är klart att företag ska kunna få stöd vid en nedstängning. Men exakt hur det ska se ut måste vi återkomma till i varje enskilt fall. Jag vill vara tydlig med att säga att jag inte tror att det bara skulle handla om när och om vi fattar beslut om en nedstängning. Det kommer att finnas betydligt fler stöd som vi behöver se över för att mildra konsekvenserna av pandemin.

Jag sa tidigare att det så här långt har handlat om 250 miljarder kronor. Det är inte lite pengar. Det handlar inte om att hålla tillbaka, utan det handlar om att använda de överskott som vi under åren har byggt upp. Det ska vi fortsätta göra på det klokaste och bästa sättet tillsammans.

Anf. 24 LINDA MODIG (C) replik:

Herr talman! Jag tackar statsrådet för detta. Självklart är vi i Centerpartiet stolta över att vi har tagit ansvar för de 13 extra ändringsbudgetarna. Men det är inte detta som är grejen. Dessa pengar syftade inte till att stötta företagen på grund av legala begränsningar. Det är en annan sak. Vi måste stödja näringslivet när vi ser den starka ekonomiska nedgången. Och det har gjorts till viss del, även om det i många fall har varit för sent.

Som det har sagts här tidigare handlar det inte om att det ska in en bestämmelse i lagen. Vi har förståelse för att det hade kunnat skapa svårigheter. Vad det handlar om är tydliga förarbetsuttalanden. Alla vet hur viktigt det är i svensk rätt med tydliga förarbetsuttalanden. Det är där som förslaget lämnar en del i övrigt att önska.

Det är viktigt att komma ihåg att nedstängningar kommer att underställas riksdagen. Men det stora utrymmet som man nu undandrar riksdagen är det som man kommer att delegera ned till myndigheter. Det kan man delegera ned till regional nivå, lokal nivå etcetera. Dessa föreskrifter kan i sin tur vara så kraftfulla att verksamheter inte kommer att kunna bedrivas.

Redan med detta resonemang står det alltså klart att det är otillräckligt. Denna hållning räcker helt enkelt inte.

Jag konstaterar också att Lagrådet i sitt yttrande när det gäller just den tillfälliga bemyndigandelagen konstaterar att det även efter den tid då denna lag gick ut fanns behov av att ha ett ändamålsenligt regelverk i kraft så snart som möjligt för att därmed ha beredskap att hantera en eventuellt ökad smittspridning under hösten. Det har Lagrådet alltså redan konstaterat. Man instämmer med konstitutionsutskottet om att det finns ett behov av brådskande beredningar och att det kan undvikas just genom god framförhållning och god beredskap. Det tycker jag är viktigt att ta med sig. Vi hade kunnat använda tiden bättre, vi hade kunnat ha ett mer genomarbetat förslag och vi hade inte behövt oroa oss och ha kritik när det gäller de saker som jag har redovisat i dag.

Anf. 25 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Jag är väldigt glad över att vi snart har denna pandemilag på plats, även om den inte löser alla våra problem. Lagen i sig kräver nämligen sedan att vi tar fram förordningar, att vi verkligen kan vara specifika och att vi kan rikta oss till olika verksamheter. Ett omfattande och väldigt svårt arbete återstår, och det är svåra avvägningar som görs. Det är mitt enda svar på att det har tagit tid att ta fram denna lagstiftning. Det har varit mycket svårt. När den väl finns på plats är det inte så svårt att tänka sig att man kunde ha skrivit så här. Men att faktiskt veta hur vi skulle kunna konstruera detta för att uppnå effekten att motverka trängsel för att i sin tur se till att vi minskar risken för smittspridning har inte varit enkelt. Det är ett väldigt ärligt svar att detta inte har varit enkelt. Men det har varit viktigt.

Vi tror att vi har hittat en konstruktion genom denna ramlag med förordningar och möjligheter att låta myndigheter utfärda föreskrifter. Det ska ses som att det i mångt och mycket kommer att vara Folkhälsomyndigheten, säkert i dialog med andra. Det är länsstyrelserna som har möjlighet att se till att man kan få en regional anpassning utifrån hur smittläget förhoppningsvis successivt förbättras men kanske inte likadant över hela landet. Länsstyrelsen i Dalarna är den länsstyrelse som ska samla ihop detta. Det är klart att vi också behöver se till att vi har en kunskap om hur denna lagstiftning används.

Jag vet att finansministern och de ekonomisk-politiska talespersonerna för våra budgetsamarbetande partier arbetar väldigt hårt med att hitta former för hur vi kontinuerligt ska se till att mildra effekterna av denna pandemi.

Kommer vi till en situation – jag hoppas inte det – med nedstängningar är det klart att vi kommer att behöva hantera den på ett mycket specifikt

sätt. Men givet att det redan finns stöd på plats som kan behöva kompletteras, hur gör man det på ett sätt så att man också klarar konkurrensregler från EU:s sida? Risken är annars att det kan ta väldigt lång tid. Man kanske klarar dessa regler, men om det är för långa tider av till exempel prövning i EU är risken att man får vänta på sitt stöd som behöver komma ganska omedelbart.

Anf. 26 LINA NORDQUIST (L) replik:

Herr talman! Förlåt, statsrådet Hallengren – jag lyssnade verkligen noggrant på replikskiftena, men jag begriper ändå inte regeringens ställningstagande i ersättningsfrågan.

Detta handlar ju om en enkel skrivning i propositionen, inte om några avancerade utformningar eller ersättningsmodeller. Det handlar inte ens om att få in skrivningarna i själva lagtexten utan om att nämna dem i förarbetena. Egentligen skulle jag säga att det kommer ned till två små ord. Det är det allt detta handlar om, nämligen orden ”om” och ”bör”. När lagförslaget kom till oss i riksdagen var det utformat så att regeringen *bör* återkomma *om* ett beslut förväntas ha stora konsekvenser – alltså *om* man tycker att ersättning behövs. Som jag ser det gör de två orden, ”om” och ”bör”, hela skillnaden.

De leder oss nämligen in i en situation där människor vaknar måndag morgon, antingen som företagare eller som anställda i ett företag, och inte riktigt vet hur deras privatekonomi, deras vardag eller hela deras livsverk kommer att se ut om en vecka. Det kan ryckas undan med några dagars varsel. I alla dessa konsekvensanalyser, ser inte statsrådet Hallengren konsekvenserna av osäkra lydelse i en så pass osäker tid som vi ändå har tvingats in i allihop?

Anf. 27 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Det är en osäker tid. Det är väldigt många som varken kan somna på kvällen eller vakna efter en god natts sömn och veta hur livet kommer att se ut. Hur kommer mitt företag att klara sig? Hur kommer efterfrågan att se ut? Hur kommer jag att hantera mina anställda? Av just det skälet har våra partier bland annat lagt fram förslag om 13 extra ändringsbudgetar, och fler extra ändringsbudgetar kommer det att bli. 250 miljarder är notan bara för 2020; det kommer att göras mycket mer.

När det kommer till frågan huruvida vi ska ge ersättning kan man ju tycka att det är väldigt enkelt att skriva ordet ”ska”. Jag kan hålla med Lina Nordquist om det. Å andra sidan: Vad är det då som ska ersättas? Är det varje förlorad krona? Ska vi se till att den omsättning företaget hade året innan ska upprätthållas genom att vi ger motsvarande ersättning? Ska vi räkna bort alla de stöd som redan i dag finns på plats och ge ersättning för överskjutande? Det är ganska komplicerat, och det menar jag att vi behöver hantera i ett specifikt budgetbeslut i varje enskilt fall. Det handlar inte bara om nedstängningar.

Jag tror att det är väldigt uppenbart att vi givetvis måste knyta detta till någon sorts stöd, men vi kan inte hålla inne med en eventuell nedstängning tills vi känner att vi vet exakt hur vi ska ersätta varje krona. Jag menar att det inte är möjligt. Vi behöver i stället fatta beslut, och vi behöver se till att göra vårt allra yttersta för att hela tiden mildra konsekvenserna såväl för företag och företagare som för löntagare, kommuner och regioner –

alla som drabbas både av pandemins direkta skadeverkningar och av de åtgärder vi tvingas fatta beslut om. Men exakt vad som ska kompenseras får Lina Nordquist gärna utveckla i sin nästa replik.

Anf. 28 LINA NORDQUIST (L) replik:

Herr talman! Nu blev det ändå en massa krumelurer och krångel – ett komplicerande av hur och exakt på vilket sätt detta ska utformas. Det blir lite snubbelpudding, om statsrådet ursäktar, och jag förstår ändå inte. Detta handlar ju bara om att skapa en trygghet i att huvudregeln ska vara att man får ersättning om man drabbas oerhört mycket av dessa beslut, det vill säga inte av pandemin som sådan utan av statens ingripanden i ens frihet.

Jag ska dock inte gräva ned mig ytterligare i det, utan jag säger i stället så här: Om nu utgångspunkten ändå är att man ska få ersättning när det blir stor påverkan på ens privatekonomi, för företagare och andra med verksamheter, är det då inte lite märkligt att regeringspartierna inte kan ställa sig bakom utskottets tillägg? Det är ju separat från alla lagtexter, alla ”hur” och alla krumelurer och snubbelpuddingar. I stället väljer regeringspartierna att rösta nej till utskottets ställningstagande med motiveringen att de håller med. Jag begriper inte regeringspartiernas inställning i den här frågan.

Anf. 29 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik:

Herr talman! Exakt hur man ställer sig till olika reservationer är väl egentligen en fråga för riksdagens partier att diskutera sinsemellan. Man får ta lite repliker på varandra när det gäller det. Det är dock inte helt vanligt att föreslå ett utskottsinitiativ om saker som redan gäller, även om det är något som har kommit att bli alltmer vanligt för att visa att man tar ett initiativ. Tycker man sedan att det är något som det redan arbetas med tycker man att det är att slå in öppna dörrar; jag tyckte att jag hörde Dag Larsson säga det i sitt inledningsanförande.

Jag vill återkomma till att det inte är så enkelt som att säga att vi ska ge ersättning. Vad ska ersättas? Det är en väldigt naturlig fråga som faktiskt förtjänar en betydligt längre beskrivning, text eller bakgrund. Man kan inte tro att man bara kan skriva en mening. Ibland nämner Lina Nordquist privatekonomi, och ibland är det företag. Är det uteblivna intäkter? Är det omsättningstapp? Vad ska vi ge ersättning för? Människor drabbas, och de ska få stöd – ja. Men exakt hur ska det se ut? Vad ska kompenseras och i vilken utsträckning? Ska det kompenseras till 100 procent, 90 procent eller 70 procent? Det där är frågor som vi måste sätta oss ned med, och det gör vi lämpligen i form av en budgetproposition till riksdagen. Extra ändringsbudgetar kommer det att bli fler av.

Jag använder ordet ”garanterat” när jag säger att det garanterat kommer att ges stöd om vi gör nedstängningar. Men hur ser stödet ut? Vilken omfattning har det? Hur stort är det? Jag tänker att det är frågor man egentligen skulle vilja ha svar på långt i förväg för att känna den där optimala tryggheten som Lina Nordquist talar om, men min bedömning är att det inte är möjligt att ge så direkta svar. Vi kan säga att vi kommer att kompensera och att vi kommer att se till att göra det på samma sätt som vi har gjort hittills, nämligen med generösa stöd. Så långt det går kommer det att vara generella stöd, och om de generella stöden inte räcker till måste vi se vad vi hittar för möjligheter att träffa så rätt som möjligt.

Jag tycker också att vi behöver ha stor respekt för alla dem som redan har drabbats väldigt hårt. De måste naturligtvis också känna att vi ser även dem framöver.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 2.)

Prot. 2020/21:61
8 januari

*En tillfällig
covid-19-lag*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 10.47 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 10.58, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 10.58.

§ 2 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SoU23 En tillfällig covid-19-lag

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet
2. res. 1 (SD)

Votering:

45 för utskottet

10 för res. 1

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 1: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 2 (Lagarnas framtida utformning)

1. utskottet
2. res. 2 (V)

Votering:

51 för utskottet

4 för res. 2

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 2: 4 V

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Punkt 3 (Ekonomisk kompensation)

1. utskottet
2. res. 3 (S, V, MP)

Votering:

32 för utskottet

23 för res. 3

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 11 M, 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L

För res. 3: 16 S, 4 V, 3 MP

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 11.01 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.00.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.00.

§ 3 Bordläggning och beslut om förkortad motionstid

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2020/21:80 Förlängd giltighetstid för yrkeskompetensbevis

Kammaren biföll regeringens förslag att motionstiden för ovanstående proposition skulle förkortas till fyra dagar.

§ 4 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 7 januari

2020/21:285 Företagare som utnyttjas av den organiserade brottsligheten under pandemin

av *Hannes Hervieu* (C)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:286 Förtroendet för statsråden

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsminister Stefan Löfven (S)

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 7 januari

2020/21:1184 Krisstöd till Dreamhack och andra LAN-evenemang

av *Staffan Eklöf* (SD)

till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:1185 Utlämning av svenska medborgare till Kina

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1186 Sveriges anseende i vår omvärld

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1187 Irans ambition att öka anrikningsgraden på landets uran

av *Hans Wallmark* (M)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1188 Stöd till Armenien

av *Boriana Åberg* (M)

till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2020/21:1189 Påtryckningar mot PTS

av *Björn Söder* (SD)

till statsrådet Anna Hallberg (S)

2020/21:1190 Informationssäkerhet vid distansarbete utomlands

av *Ann-Sofie Alm* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:1191 Acceptansen av ministrarnas agerande

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsminister Stefan Löfven (S)

2020/21:1192 Förtroendet för MSB:s generaldirektör

av *Björn Söder* (SD)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

§ 6 Kammaren åtskildes kl. 15.00.

Sammanträdet leddes

av talmannen från dess början till ajourneringen kl. 11.01 och

av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 En tillfällig covid-19-lag	1
Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU23	1
Anf. 1 DAG LARSSON (S).....	1
Anf. 2 CLARA ARANDA (SD)	3
Anf. 3 KARIN RÅGSJÖ (V)	4
Anf. 4 PERNILLA STÅLHAMMAR (MP).....	7
Anf. 5 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	8
Anf. 6 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	9
Anf. 7 LINDA MODIG (C)	12
Anf. 8 LINA NORDQUIST (L).....	14
Anf. 9 Socialminister LENA HALLENGREN (S)	15
Anf. 10 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	18
Anf. 11 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	19
Anf. 12 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	19
Anf. 13 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	20
Anf. 14 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik	20
Anf. 15 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	21
Anf. 16 ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD) replik	21
Anf. 17 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	22
Anf. 18 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	22
Anf. 19 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	23
Anf. 20 KARIN RÅGSJÖ (V) replik	23
Anf. 21 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	24
Anf. 22 LINDA MODIG (C) replik	24
Anf. 23 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	25
Anf. 24 LINDA MODIG (C) replik	25
Anf. 25 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	26
Anf. 26 LINA NORDQUIST (L) replik.....	27
Anf. 27 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	27
Anf. 28 LINA NORDQUIST (L) replik.....	28
Anf. 29 Socialminister LENA HALLENGREN (S) replik	28
(Beslut fattades under § 2.)	29
Ajournering	29
Återupptaget sammanträde	29
§ 2 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde	29
SoU23 En tillfällig covid-19-lag	29
Ajournering	30
Återupptaget sammanträde	30
§ 3 Bordläggning och beslut om förkortad motionstid	30
§ 4 Anmälan om interpellationer	30

§ 5 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	31	Prot. 2020/21:61
§ 6 Kammaren åtskildes kl. 15.00.....	31	8 januari
